

ט"ו בשבט

אל עמי בשיתוף מכון התורה והארץ
לומדים עם ילדינו בבתי מדרש קהילתיים להורים וילדים

פרשת בשלח, שבט תשע"ג

ט"ו בשבט - הארץ ופירותיה

ט"ו בשבט הוא 'ראש השנה לאילנות'. מה המשמעות של 'ראש השנה' הזה? מדוע נוהגים לאכול בו מפירות ארץ ישראל? האם יש מצווה מיוחדת ב'נטיעות'?

בדרך זה נלמד על הלכות ט"ו בשבט ומנהגיו, ונלמד גם על משמעויות מיוחדות של נטיעת עצים ואכילת פירות בארץ ישראל.

ראש השנה לאילנות

המשנה מציגת ארבעה ראשי שנים, וכיניהם, את ראש השנה לאילן. במשנה יש מחלקת על התאריך המדויק:

ביאור:

1. יוצאו - וירדו כבר.
2. ועלה השרף באילנות - השרף הוא חומר דביק המופיע בעצים.
3. חונטים - מתחילים לפרח ולהוצר.

1. פירוש קהתי (הרב פנחס קהתי)

א. בית הלל אומרים בחמישה עשר בו - הטעם שקבעו ראש השנה לאילן בשבט מבאר בגמרא: 'הואיל ויצאו רב גשמי השנה, ועלה השרף באילנות', ונמצאו הפרות חונטים מעתה'.

1. משנה מסכת ראש השנה פרק א משנה א

ארבעה ראשי שנים הם...
באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי.
בית הלל אומרים, בחמשה עשר בו.

ההלכה נפסקה כדעת בית הלל, שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילן.

מהו ההשלכות לכך שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות?

- א. ראש השנה לאילנות עוזר לנו לדעת אם אנחנו צריכים, בשנה זו, להפריש מעשר שני או מעשר עני. (ראו הרחבה להלכות מעשר שני ומעשר עני בהמשך)
- ב. ראש השנה לאילנות נצרך כדי שלא נערכב פרות שהתחילו לצמח בשנה שעברה עם אלו שצמחו השנה. ההלכה אומרת שצריך להפריש מעשרות בנפרד מפרות מקדמים, ובנפרד מפרות מאחרים. על פי הלכה זו: פרות שחנטו (תחלת יצירת הפרי) עד ט"ו בשבט שיכים לשנת המעשר הקודמת; פרות שחנטו לאחר ט"ו בשבט שיכים לשנת המעשר הבאה.
- ג. בנוסף, ראש השנה לאילנות עוזר לנו לדעת את 'גיל העץ'. למה זה חשוב? זה חשוב מכיון שהתורה אסרה עלינו לאכול פרות 'ערלה' - עץ שלא מלאו לו שלש שנים. 'הגיל' של העץ נקבע לפי ט"ו בשבט: עץ ששתלנו בחדש תשרי, יהיה בן שנה כבר בחדש שבט, וכאשר חדש שבט יעבר בפעם הרביעית, העץ יגיע לשנה הרביעית. (בשנה הרביעית - מתר לאכול בירושלים בלבד, ובחמישית מתר בכל מקום).

הגמרא הבאה היא המקור לכל הדברים האלו:

2. תלמוד בבלי ראש השנה דף טו עמוד ב

אילן שחנטו פירותיו קדם חמשה עשר בשבט - מתעשר לשנה שעברה, אחר חמשה עשר בשבט - מתעשר לשנה הבאה.

הרחבה להלכות מעשר שני ומעשר עני

ישנם כמה סוגי מעשרות, אותם אנו מצוים להפריש מן התבואה ומן הפרות.

- **תרומה גדולה** נתנת לכהן, ומעשר ראשון נתן לוי. התרומה והמעשר מופרשים בכל שנה.
- **מעשר שני** הוא מעשר הנאכל על ידי הבעלים בירושלים. מעשר שני מפורשים בשנה הראשונה, בשנה השנייה, בשנה הרביעית ובשנה החמישית לאחר שנת השמטה (בקיצור - בשנים א, ב, ד, ה). כיום פורדים מעשר שני על פרוטה ואוכלים אותו בכל מקום.
- **מעשר עני** הוא מעשר שנותנים לעניים. מפורשים מעשר זה בשנה השלישית ובשנה הששית (בשנים ג, ו) לאחר שנת השמטה.

לעילוי נשמת
זוהרה בת ז'והרה
בן גיגי ז"ל

לעילוי נשמת
שמעון בר אסתר
בן גיגי ז"ל
גלב"ע י' שבט תשנ"ח

1. מה המיוחד בחודש שבט שמסמל תחילת 'שנה' (מקור א 1)
  2. מדוע חשוב לדעת שט"ו בשבט הוא 'ראש השנה' לאילנות?
- א. לצורך הפרשת מעשרות?
ב. לצורך מצות עורלה?

שֵׁבַח הָאָרֶץ בְּפִירוּתֶיהָ

מכיון שהקב"ה בחר בארץ ישראל, היא כוללת בתוכה מעלות רבות, שמתאספות כלן למקום אחד ארצות אחרות יש בהם רק חלק מן המעלות האלו, ואין מקום אחד שיש בו את כלן:

מקור אתגרי:

3א. פירוש ספורנו (הרב עובדיה ספורנו)

- א. אל ארץ טובה - שנקבצו בה מיני הטובות שלא יקבצו בגליל (באזור אחד) זולתו.
 וספר⁶ חמשת מיני הטוב:
- הראשון הוא "ארץ נחלי מים עינת ותהמת", לא מי יאורים ואגמים הרעים...⁷
  - השני הוא "ארץ חטה ושערה", הצריכים למזון⁸.
  - השלישי: "ארץ זית שמן ודבש", שהם מעדני מלך⁹.
  - הרביעי: "ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם", שימצאו בה מעות בזול¹⁰.
  - החמישי: "ארץ אשר אבניה ברזל", שבה נמצא רבוי אבנים קשות ובהירות¹¹, יפות וטובות לבנין.

3. דברים פרק ח

(ז) פי ה' א-לקיך מביאך אל ארץ טובה¹ ארץ נחלי מים עינת ותהמת² יצאים בבקעה ובהר:
 (ח) ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן³ ודבש:
 (ט) ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה⁴ ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת.

ביאור:

1. עינות ותהמות - מעינות ומי תהום.
2. ארץ זית שמן - זיתים משובחים שמפיקים מהם שמן.
3. דבש - תמרים משובחים (ומתוקים כדבש).
4. לא תחסר כל בה - יש בה כל טוב.
5. שנקבצו בה מיני הטובות - מרפצות בה.
6. וספר - ותאר.
7. לא מי יאורים... - מים אלו טובים יותר מסוים של מאגרים ואגמים.
8. הצריכים למזון - שחשובים לאכילה.
9. מעדני מלך - מאכלים משובחים.
10. מעות בזול - ירווחו כסף בקלות.
11. ריבוי אבנים קשות ובהירות - אבנים המתאימות לבניה.

רבי משה סופר מסביר מהו המיוחד בפרות שונותבה בהם ארץ ישראל:

4. על פי חת"ם סופר על חולין דף קמב עמוד א

הפסוקים משבחים את הפירות של ארץ ישראל. ללא ספק, הפירות באמת משובחים כפשוט הפסוקים, אך יש גם משמעות עמוקה - **אכילת הפירות מביאה את האדם האוכל לקדושה ולאהבת ה'.**

רבי יואל סירקיש מסביר כי בפרות ארץ ישראל יש קדשת ארץ ישראל שנובעת מהשכינה השורה בארץ ישראל:

5. על פי ב"ח אורח חיים סימן רח

פרות ארץ ישראל מקבלים קדושה מקדושת השכינה של ה', ולכן אנחנו מבקשים בסוף ברכה אחת מעין שלש (על המחיה) שנוזכה לאכול מפירות ארץ ישראל - 'ונאכל מפריה ונשבוע מטובה'...

מקור אתגרי:

הבן-איש-חי, הרב יוסף חיים, פוסק הלכה ודרשן חשוב שחי לפני כ-100 שנה, נשאל שאלה הלכתית מענינת מאדם שהתגורר בצפת. היה באזור פרדס עם פרות טובים ומתוקים מאד, והאדם השואל רצה ללקת כמה שעות ולהשאיר שם כמה ימים כדי להנות מאותם פרות:

6. שו"ת תורה לשמה לבן איש חי סימן תיח

השאלה: ... אם יש בזה איזה פקפוק ממדת חסידות? ללקת ממקום למקום מהלך איזה שעות בשביל אכילה והנאה של מותרות הגוף...
תשובת הרב: גם לפי מדת חסידים, אין בזה פקפוק וחשש, שכן מצינו בגמרא "אמר רבה בר בר חנה: כְּאִשּׁוֹר הָיִינוּ הוֹלְכִים עִם רַבִּי יוֹחָנָן לְאָכַל מִפְּרוֹת גִּינוֹסֵר²..." (ערובין ל.) ... **בשביל חבוב ארץ ישראל לאכל מפרות המתוקים וחשובים שלה וכוונתם לשם שמים...** לכן, מאחר שגם אתה השואל פונתך לשם שמים, בשביל חבוב ארץ ישראל ולהודות לה' על הארץ ופירותיה הטובים - **לך אכל בשמחה...**

ביאור:

1. פקפוק ממידת חסידות - האם זה דבר שלא ראוי לאדם שמדקדק מאד במצוות ובהתנהגות שלו (למרות שברור שאין בזה עבירה).
2. מפירות גינוסר - מפירות שגדלים בגליל במקום שנקרא גינוסר (כנרת).

שאלת אתגר:

1. מהן המעלות הבולטות של ארץ ישראל?
2. מדוע יש מעלה מיוחדת לפירות ארץ ישראל, על פי החת"ם סופר ועל פי הב"ח?
3. גם בארצות אחרות יש נחלי מים ופירות טובים. מה ייחודה של ארץ ישראל לעומת שאר הארצות?
4. מה גורם לפירות ארץ ישראל להיות כל כך מיוחדים?

סדר אכילת הפרות

1. מקדימים לאכל כל דבר שברכתו 'המוציא', לאחר מכן 'מזונות', ולאחר מכן יין.
  2. נוהגים ששבעת המינים קודמים לכל פרות העץ האחרים.
  3. כל הקדם בפסוק "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" (דבש - תמרים) קדם לברכה, ועל כן הגפן קודמת לתאנה, התאנה לרמון והזית - לתמר.
  4. כל הקרוב למלה "ארץ" בפסוק, חשיבותו גדולה יותר. על כן, הזית והתמר קודמים לגפן תאנה ורמון, מכיון שהזית והרמון נכתבו מיד לאחר המלה "ארץ" השניה. ואלו הגפן, התאנה והרמון מופיעים ברחוק שתי מלים מהמלה "ארץ" הראשונה.
  5. פרות העץ קודמים לפרות האדמה, ויש אומרים שאם פרי האדמה מאד חביב עליו, יש לברך עליו קדם לפרי העץ.
- (הרב יהודה הלוי עמיחי)

פרות ארץ ישראל

חכמינו מצאו בפרות ארץ ישראל ובתכונותיהם משל לערכים חשובים בחיינו. לפנינו מספר דגמאות:

רמון

ביאור:

1. פושעי ישראל - אנשים המרבים לחטא.
2. שםלאין מצוות - נמצא שהם עושים דברים טובים.
3. אל תקרי - אפשר להסביר את הפסוק כאילו כתוב בו מילה אחרת ('ריקתיך' דומה למילה 'רקתך').
4. כרמון - כמו מספרם הגדול של גרנירי הרימון.

7. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף ט עמוד א

... פושעי ישראל¹ שמלאין מצות² כרמון, שנאמר:
'כפלה הרמון רקתך' (שיר השירים ו, ז) ... אל תקרי³ 'רקתך' אלא 'ריקתיך',
שאפלו ריקנין שפך מלאין מצות כרמון⁴.

אגוז

ביאור:

1. לטל - להוציא פרי.
2. ואין חברהם - הפירות האחרים.
3. כלם מתרגשים - נוקשים זה בזה ומרעישים.
4. במחבוס - בבית הכלא.
5. נעורים כלם ופודים אותו - עושים מאמץ להציל ולשחרר אותו.

8. על פי מדרש שיר השירים רבה פרשה ו

כל הפרות, אדם יכול לטל¹ מהם מתוך השק, ואין חברהם² מרגישים.
אבל האגוז, כיון שאתה נוטל בדרך מעט מהם - כלם מתרגשים³.
כך ישראל: כיון שנטל אחד מהם ונתן במחבוס⁴, מיד נעורים כלם ופודים אותו⁵.

זית

ביאור:

1. בטלה עולמית - אלא קיימים לנצח.

9. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נג עמוד ב

למה נמשלו ישראל לזית?
... מה זית, אין עליו נושרים, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים -
אף ישראל, אין להם בטלה עולמית¹, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

תמר

ביאור:

1. אין בה פסולת - אין חלק רע ומשתמשים בכל חלק.
2. להלל - להודות לה' בחג הסוכות.
3. חריות - ענפים.
4. בעלי מקרא - בקיאים בתורה שבכתב.
5. בעלי משנה - בקיאים בהלכה.
6. בעלי צדקות - עושים צדקה וחסד.

10. בראשית רבה פרשה מא

למה נמשלו ישראל לתמר?
מה תמרה זו, אין בה פסלת¹, אלא: תמרים לאכילה, לולבים להלל²,
חריות³ לסיכוך...
כך הם ישראל - אין בהם פסלת, אלא: מהם בעלי מקרא⁴, מהם בעלי משנה⁵,
מהם בעלי אגדה, מהם בעלי מצות, מהם בעלי צדקות⁶.

תאנה

11. על פי מדרש ילקוט שמעוני יהושע ב

'נצר תאנה יאכל פריה' - למה נמשלה תורה לתאנה?
כל פרות יש בהם פסלת - ענבים יש בהם חרצנים, רמונים יש בהם קליפות.
אבל תאנה - כלה יפה לאכול ואפשר לאכול אותה בשלמותה.
כך דברי תורה - כל החלקים טובים לאדם ומועילים לו.

ביאור:

1. נמוך ממנו - בגלל הכובד של האשכול הוא נופל קצת למטה.
2. גדול מחברו... ענינו ואינו מתגאה על חברו.

11. שמות רבה פרשה טז

מָה הַגֶּפֶן הַזֶּה, יֵשׁ בָּהּ אֲשָׁכּוֹלוֹת גְּדוֹלִים וְקֹטְנִים, וְכָל אֲשָׁכּוֹל שֶׁהוּא גְדוֹל מִחִבְרוֹ, נִמּוֹךְ מִמֶּנּוּ, כִּי יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁהוּא גְדוֹל מִחִבְרוֹ, נִמּוֹךְ מִמֶּנּוּ.²

מקור אתגרי:

13. שמות רבה פרשה מד

לָמָּה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְגִפְנָן?
אֵלֶּא מָה גִּפְנָן, כִּשְׁבַעְעֲלִיָּהּ מִבְּקָשִׁים שֶׁתִּשְׁבִּיחַ, מָה הֵם עוֹשִׂים?
עוֹקְרִים אוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ וְשׁוֹתְלִים אוֹתָהּ בְּמִקּוֹם אֲחֵר, וְהִיא מִשְׁבַּחַת.
כִּי יִשְׂרָאֵל: כִּינּוֹן שֶׁבְקָשׁ הַקָּב"ה לְהוֹדִיעַ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם,
מָה עֲשָׂה? עֲקָרָם מִמְּצָרִים וְהִבִּיאָם לְמִדְבָּר, וְהִתְחִילוּ מְצַלְחִים שָׁם.
קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה וְיִצְאָ לָהֶם שֵׁם בְּעוֹלָם.

ביאור:

1. שתשביח - שתתן פירות משובחים יותר.
2. להודיע ישראל בעולם - לפרסם את שמם של ישראל.

4. למה נמשלה התורה דווקא לתאנה?
5. באלו תופעות בצומח ובטבע מוצאים רמז למידת הענווה?

1. מה למדו חכמים מהפסוק 'כִּפְלַח הַרְמוֹן רִקְתָּךְ'?
2. איזה ערך חשוב קיים בעם ישראל, אותו המשילו חכמים באגוז?
3. במה דומה עם ישראל לזית, ובמה הם דומים לתמר?

פְּרוֹת 'חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי' - סֵדֶר ט"ו בְּשֶׁבֶט

הִידְעָתָּ?

חֲכָמֵי הַקְּבֵלָה וּבְרָאשֵׁי הָאָרֶץ (רבי יצחק לוריא), אָשֶׁר חָיו בְּצִפְתְּ לִפְנֵי כַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, הִנְהִיגוּ 'תִּקּוּן' מִיּוֹחַד, הַנִּקְרָא הַיּוֹם - סֵדֶר ט"ו בְּשֶׁבֶט, בּוֹ אוֹכְלִים מִפְּרוֹת שְׁנֵשֶׁת־בְּחָה בָּהֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לומדים תורה, ומתפללים לְשָׁנָה מְבֹרָכַת לְאִילָן. הַיְהוּדִים בְּגוֹלָה כִּנּוּ אֶת מִנְהַג אֲכִילַת הַפְּרוֹת בְּט"ו בְּשֶׁבֶט בְּכַנּוּ: 'פְּרוֹת חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי'. רַבִּים מִן הַיְהוּדִים חָיו בְּאִירוֹפָּה, שֶׁהִיְתָה קָרָה וּמְשֻׁלְּגַת בְּתַקּוּפָה זֹאת, וְלֹא יָכְלוּ לְהַשִּׁיג פְּרוֹת טְרִיִּים מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְכֵן הִסְתַּפְּקוּ בְּאֲכִילַת פְּרוֹת יְבִשִׁים שְׁנֵשֶׁת־בְּחָה בָּהֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַיְהוּדִים רַבִּים נִהְגוּ לומר: "יְהִי רָצוֹן שְׁנֵזְכָּה לְעֵלוֹת בְּקָרוֹב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְאָכַל מִפְּרִיָּהּ וּלְשַׂבּוֹעַ מִטוֹבָה".

מְעִשָּׂה שְׂהִיָּה

אָמַר לָהֶם: "לֹא כִּי דְרָךְ אֲכִילַת הַרְמוֹן, יֵשׁ לְאָכַל דוֹקָא אֶת הַגְּרָגְרִים".
הִסְבִּירוּ לוֹ: "בְּכָל פְּרִי אֲנִי נוֹהֵגִים לְזַרֵּק אֶת הַגְּרָגְרִים וְאוֹכְלִים אֶת הַשָּׂאָר, וְלִכְּנָן נִהְגֵנוּ גַם בּוֹ כֵּן".
אָמַר הָאוֹרַח מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: "בְּזֶה שֶׁאֲכַלְתֶּם אֶת הַקְּלֵפָּה הַמְּרָה, בְּלִי לְהַגִּיד מְלֶה רַעָה עַל הָאֶרֶץ (ויפרותיה), הוֹכַחְתֶּם שְׂאֵתֶם מְלֵאִים אֶהְבֶּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁהַרְמוֹן מְלֵא בְּהַרְבֵּה גְרָגְרִים".

פַּעַם הִתְאַרַח יְהוּדֵי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּחוּץ לְאֶרֶץ בִּימֵי חֹדֶשׁ שֶׁבֶט, וְהִבִּיא אֹתוֹ רְמוֹן, כְּדִי לְשַׂמַּח אֶת הַמְּאָרְחִים שְׁלוֹ בְּפְרֵי מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
כְּשֶׁהִגִּיעַ ט"ו בְּשֶׁבֶט, יָשְׁבוּ בְּנֵי הַבַּיִת מְסֻבִּים לְשֻׁלְחָן וּבְעַל הַבַּיִת פָּתַח אֶת הַרְמוֹן, חָלַק אוֹתוֹ לְחֻלְקִים שׁוּיִם, נָתַן לְכָל בְּנֵי הַבַּיִת, וְכֻלָּם בְּרָכוּ יַחַד בְּרִכַּת "בוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ" וּבְרִכַּת 'שֶׁהַחֲנִינּוּ' עַל פְּרֵי חֹדֶשׁ זֶה.
מִכִּינּוֹן שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אֶת הַפְּרִי, הִתְחִילוּ לְאָכַל אֶת הַרְמוֹן כְּמוֹ שֶׁאוֹכְלִים פְּרוֹת אֲחֵרִים: אֶת הַגְּרָגְרִים וְזִקּוֹ, וְאֶת הַחֻלְקִים הַחִיצוֹנִי אֲכָלוּ!...
הַרְגִּישׁוּ כֻלָּם בְּטַעַם הַמֶּר בְּפִיָּהֶם, אֲבָל לֹא דְבָרוּ נִגְדַּ הַפְּרִי כִּי פְּרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא, וְהִמְשִׁיכוּ לְאָכַל אֶת הַקְּרוֹם הַמֶּר.
לְפַתֵּעַ, נִכְנַס הָאוֹרַח לְבַיִת וְרָאָה שֶׁהָאֲנָשִׁים אוֹכְלִים אֶת הַקְּרוֹם הַמֶּר, וּמְנִיחִים אֶת הַגְּרָגְרִים בְּצַד -

חַג הַנְּטִיעוֹת - מְצוֹת הַנְּטִיעָה

דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ עַל חֲשִׁיבוֹתֶם שֶׁל פְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַמְנַהֲגִים לְאָכּוֹל מִפְּרוֹת הָאֶרֶץ בְּיוֹם זֶה, הִשְׁפִּיעוּ עַל הַיְהוּדִים שֶׁחֲזָרוּ לְיִשְׁבֹּב אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּאֲשֶׁר הוֹקְמוּ הַמוֹשְׁבוֹת הַחֻקְלָאִיוֹת הָרֵאוּנוֹת, לְפָנָי כְּמֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, קָבְעוּ הַמְנַהֲגִים אֶת יוֹם ט"ו בְּשֶׁבֶט כְּחַג הַנְּטִיעוֹת, שְׁבוּ שׁוֹתְלִים עֲצִים רַבִּים וְכֵן מִיִּשְׁבִּים אֶת הָאֶרֶץ וּמְפַתְּחִים אוֹתָהּ.

הנטיעה בארץ חשובה מאד. מן התורה למדנו כי הקב"ה עסק בנטיעה:

14. 199 ברשית פרק ב פסוק n

ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר.

חכמינו לומדים מכך שעלינו לנהג בדומה למעשיו של הקב"ה:

15. מדרש רבה ויקרא פרשה כה פסוק ג

'אחרי ה' אלקיכם תלכו... **ובו תדבקו**' (דברים יג) - אמר רבי יהודה בן סימון: וכי אפשר לו לבשר ודם, להלך אחרי הקב"ה? וכי אפשר לבשר ודם לעלות לשמים ולהדבק בשכינה?
אלא מתחילת בריתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחלה... אף אתם, כשאתם נכנסים לארץ ישראל, לא תתעסקו אלא במטע תחלה... - 'ווכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל'.

ביאור:

1. לבשר ודם - לבני אדם.
2. ולהדבק בשכינה - (אי אפשר) להתקרב אל ה'.
3. לא נתעסק... במטע תחילה - ה' עסק בנטיעה.

מעשה שהיה

בחגיגת מטעים במגדיל (הוד השרון) אשר בשרון, נתכבד הרב קוק בנטיעה הראשונה. לשקם והלך לנטע, התרגש מאד, עיניו זלגו דמעות, ופניו היו כלפיד-אש. כשהגישו לו את המעדר, סרב לקחתו, והתכופף וכידיו טפל ברגבי-הארמה, כשכלו נתון ברעדת-קדש.

נטיעות בארץ ישראל המתחדשת

כשעם ישראל החל לחזור לארץ ישראל, הוקמו מושבות רבות כגון ראש-פנה, פתח-תקוה, ראשון לציון ועוד. אחת המושבות הראשונות היתה **יסוד המעלה** בעמק החולה, בה התישבו יהודים מאמינים ועובדי ה'. וכך הם מתארים את מעשיהם:

16. על פי הספר תקופת חיבת ציון

נטענו בגן יותר מאלף חמש מאות אילנות: שבע מאות ושמונים אתרוגים, ומאה רמונים. ועוד נטע, אם ירצה השם, כמה מיני נטיעות... כי האדם עץ השדה, וזה בלא זה, אינו להם חיים טובים. לכן, ראשית עסקנו הוא בנטיעות, כי כן הורה לנו הבורא, וכך גם הוא עשה, כמו שכתוב: 'ויטע ה' אלקים גן בעדן'...

בואו נסיר במוזיאון מיוחד...

שלום ילדים, מי לא חרונה בקר במוזיאון? בקטע הבא נספר לכם על מוזיאון מיוחד, מוזיאון שפבר לא קים. המוזיאון נקרא "מוזיאון התורה והארץ", הוא היה ביישוב כפר-דרום שבגוש קטיף. לצצרנו הרב, בחרבן ישובי גוש קטיף, גם מוזיאון זה חרב. מדוע היה מוזיאון זה מיוחד? בואו נסיר במוזיאון ונדע את התשובה.

בכניסה למוזיאון, ממש בפתח, היה עץ ירק עם גזע חזק בעל שרשים חזקים. העץ בא לבטא את הקשר השרשי והמיוחד של עם ישראל עם ארצו. בפתחות השונות במוזיאון, רואים את העץ הזה בשלבים שונים - רואים אותו באשר הוא מכה שרשים, ורואים אותו גם בלי פרות. מה יש בפתחות השונות?

התחנה הראשונה היא התחנה של אבותינו, אברהם יצחק ויעקב. בתחנה זו רואים את העץ מכה שרשים, כי האבות הכו שרשים בארץ הזאת, קנו את מערת המכפלה, חפרו בארות מים, ואף זרעו תבואה ונטעו אילנות.

בתחנה השנייה רואים שהעץ פורח ונותן פרות יפים. בתחנה הזאת רואים את הארץ בזמן בית המקדש הראשון. בתקופה זו, העם קים את כל המצוות התלויות בארץ - תרומות ומעשרות, בכורים, שמטה, ועוד.

בתחנה השלישית רואים את העץ בלי פרות - וזו היא תקופת הגלות בבבל ל-70 שנה.

בתחנה הרביעית שוב העץ נותן פרות - וזו היא התחנה של בית המקדש השני. **בתחנה החמישית** העץ מתבשר, ועומד כלו שחר, מלא פית ועשן. זו היא התחנה של הגלות הארפה בת אלפים השנה, בה הארץ היתה, לרב שוממה מבניה.

האם עץ זה יכל לתת פרות? מה אתם אומרים ילדים?

התחנה הששית היא שיבת ציון השלישית, העליה לארץ שהתחלה כבר עם חכמים וגדולי הדור כמו הרמב"ם ותלמידי הגר"א, וממשיכה עד ימינו.

בתחנה זו העץ חוזר לחיים! הוא משנה פחורה את צבעו לירק, נותן פרות בעין יפה, ממש כמו תחית המתים! בתקופה זו, תושבי הארץ שבים לקים את המצוות התלויות בארץ.

בקומה השנייה שהיתה במוזיאון, ראו כיצד מקימים את המצוות התלויות בארץ, וראו כיצד החקלאות פורחת בארץ ישראל.

אנחנו מתפללים שבעזרת ה' העץ ימשיך לתת פרות, שנוזכה להמשיך לקים את המצוות התלויות בארץ, וישנונה במהרה להתבשר על ביאת המשיח ובנין בית המקדש!

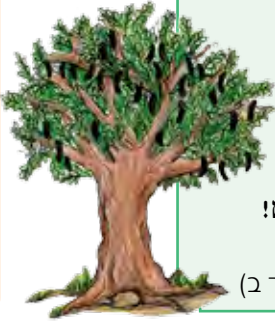

2. אלו מצוות נלמדות בפסוק במקור 15?

1. מי הוא 'הנוטע הראשון', ומה לומד מכך רבי יהודה? (מקור 15)

ביאור:

1. אמת המים - תעלה להובלת מים.
2. וכשביקש לילך - כשרצה ללכת.
3. צלך נאה - ששענפיק יהיו רבים ויפים.
4. נטיעות שנוטעין סחך - השתילים שיצאו מקך.
5. הרי תורה - יש בך חוכמת התורה.

התלמוד מספר על החכם **רב יצחק** שרצה לברך את **רב נחמן** חברו והשתמש במשלו: **מָשַׁל... לְאָדָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּמִּדְבָּר, וְהָיָה רָעֵב וְעָיֵף וְצָמָא, וּמָצָא אֵילָן שֶׁפְּרוֹתָיו מְתוּקִין וְצִלּוֹ נָאֵה, וְאִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרַת תַּחְתָּיו. אָכַל מִפְּרוֹתָיו, וְשָׁתָה מִמֵּימָיו, וַיֵּשֶׁב בְּצִלּוֹ, וּכְשִׁבְקָשׁ לֵילֵךְ, אָמַר: אֵילָן, אֵילָן, בְּמָה אֶבְרַכְךָ? אִם אוֹמֵר לְךָ שֶׁהָיוּ פְּרוֹתֶיךָ מְתוּקִין! שִׁיָּהָ צֶלְךָ נָאֵה? הָרִי צֶלְךָ נָאֵה! שִׁתְּהָא אִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרַת תַּחְתֶּיךָ? הָרִי אִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרַת תַּחְתֶּיךָ! אֵלָא, יְהִי רְצוֹן שְׁכָל נְטִיעוֹת שְׁנוֹטְעִין מִמְּךָ יְהִיו כְּמוֹתֶךָ! אֵף אַתָּה, בְּמָה אֶבְרַכְךָ? אִם בְּתוֹרָה, הָרִי תוֹרָה! אִם בְּעֵשֶׂר, הָרִי עֵשֶׂר! אִם בְּכָנִים, הָרִי כָנִים! אֵלָא, יְהִי רְצוֹן שִׁיְהוּ צִאצְאֵי מֵעֶיךָ כְּמוֹתֶךָ.**
(תלמוד בבלי מסכת תענית דף ה עמוד ב)

חידות לט"ו בשבט

את התשובות יש לשלוח אל:
מכון התורה והארץ
ת.ד. 1033, אשקלון, מיקוד 78109
טוא"ל: Machon@toraland.org.il
- פרסים יוגרלו בין הפותרים נכונה -

1. אֵלָיו הַמְשִׁילוּ אֶת הַצְּדִיק, וְהוּא גַם הָרָאוּשׁוֹן לְבְרָכָה בֵּין הַפְּרוֹת. (מהו הפרי, מהו המְשִׁיל, ומתי הוא ראשון?)
2. בְּתוֹרָה הוּא נִזְכָּר כְּשֶׁאֵת הָאָרֶץ בָּאוּ לְרַגְלָהּ, פִּירוֹתָיו מְסַמְּלִים אֶת הַכְּבוֹד לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. (מהו הפרי, וכיצד הוא מסמל את כל ישראל?)

בס"ד

הרב יגאל קמינצקי
רב גוש קטיף תובב"א
ראש הישיבה הגבוהה 'כיסופים', ניצן

לכל מאן דבעי!

לאחרונה הפנו את תשומת לבי לאזהרתו של הראשון לציון הרה"ג שלמה משה עמאר שליט"א בדבר הימצאות שאריות חומרי הדברה בירקות עליים. אכן כמי שמכיר את הנושא מקרוב, יודע אני שקיימת בשוק בעיה חמורה של ריסוס לא מבוקר, ולצער, אף בעיות כשרות שונות. יחד עם זאת, הריני להודיע, בשער בת רבים, כי חברת "**עלי קטיף - חסל"ט**" (כולל מותגיה, כגון: ביכורי קטיף, ירוק מן הטבע) המופעלות ע"י מגורשי כפר דרום, שהייתה החברה הראשונה שפיתחה שיטת גידול מיוחדת ונקייה מחרקים, עושה כל מאמץ להתמודד עם בעיית החרקים באמצעים אגרו-טכניים ואחרים עוד לפני שלב ההדברה ובכך מצמצמת את השימוש בחומרים אלו למינימום ההכרחי. בשונה מאותם גידולי ירקות עליים אחרים, המרוססים ללא פיקוח, חברת "חסל"ט - עלי קטיף", עומדת בתקנים בינלאומיים מחמירים ויש לה פיקוח מעבדתי צמוד שמבטיח ירקות עליים נקיים מחרקים וברמה בריאותית ניאותה וראויה לאכילה ואף לשיווק בחו"ל. [יש לצייין שבחול"ל ההקפדה על הימצאות שאריות הדברה במזון, מאד מדוקדקת, ומהווה תנאי הכרחי לאישור רישיון יצוא].

מבחינתי, כשרות המוצר כוללת גם את מצבו הבריאותי, בבחינת "חמירא סכנתא מאיסורא".

לאור כל זאת הריני להודיע שמצווה לכתחילה להשתמש בירקות עליים אלו של חברת "חסל"ט עלי קטיף" ומותגיה, ולהעדיפם על פני ירקות עליים, כאלו המצויים בשוק, שאינם מפקחים וממותגים, המרוססים באופן חפשי וללא פיקוח של מעבדה.

בברכה התורה והארץ
הרב יגאל קמינצקי

**רוצה להיות שותף בחיזוק הזהות היהודית ולא יודע איה?
המפגש בין דתיים לחילונים חשוב לך?**

אל עמי - משהו חדש ממשיך

אל עמי במספרים
115 ערים וישובים • 40,000 תלמידים • 103 בתי ספר • 140 מרצים, מדריכים ומתנדבים • 750 משתתפים בחוגי לימוד קבועים • 2,800 לומדים בכנסים וימי עיון • 7,500 הורים וילדים בבתי מדרש בכל שבוע.

- אל עממי:** העצמת החינוך היהודי בחטיבות ותיכונים ממלכתיים.
קהילה לומדת: חוגי לימוד ושיעורים.
לגדול ולגדל: פעילויות לטיפוח והעצמת המשפחה וחינוך ילדים.
לומדים ביחד: קבוצות משותפות ללימוד בנושאים מגוונים.
סמינרים ושבתות עיון: העצמת הקהילות בסופי שבוע.

ליצירת קשר, השתתפות בפעילות ותרומות:

elami@elami-elatzmi.co.il • www.elami-elatzmi.co.il • 04-9978164

מערכת: הרב מאיר אסולין, הרב שלום למפרט, הרב ש"י גלמן, הרב גבי קדוש | **ריכוז התכנית:** שלומית שרפי | **יוצא לאור:** מכון התורה והארץ בשיתוף **אל עמי-אל עממי**

ת.ד. 1300 מעלות, 21510 | **טל':** 04-9978164 | **פקס':** 04-9972242 | אשקלון, ת.ד. 1033 מיקוד 78109 | **טל':** 08-6847325 | **פקס':** 08-6847055 | **אתר:** www.elami-elatzmi.co.il | **דוא"ל:** elami@elami-elatzmi.co.il | **אתר:** www.toraland.org.il | **דוא"ל:** Machon@toraland.org.il

כל הזכויות שמורות! אין להפיץ ולהעביר ללא אישור מפורט! **עיצוב: גרפיקטו** | 04-6601020, 04-4965150 | **איורים:** מיטל שוגרמן | 04-6600512